

ANKETA O 8., 17. a 33. NEJOBLÍBENĚJŠÍ KNIHU TISÍCILETÍ

Jiří Hrabal

8.

Francois Rabelais: Gargantua a Pantagruel

17.

Michel Foucault: Dějiny sexuality

33.

Michail Bulgakov: Mistr a Markétka

Vybrané tituly jsou výsledkem striktní analýzy. Při
evaluativní

klasifikaci bylo uplatněno 42 kriterií, přičemž ke
každému z nich bylo přihlíženo podle škály
relevance (v rozsahu 1-12).

René Kočík

8.

Pablo Neruda: Vyznávám se, že jsem žil – vzpo-
mínky, ze kterých život kape na poklopce všed-
ních dnů; nádherný klíč k hořkosladké poezii
muže z Isla Negra

17.

Ivan Bunin: Pán ze San Francisca – , kterého
v Písačkách zbožňoval i Tatarka

33.

Karel Hynek Mácha: Večer na Bezdězu – což je
sice povídka ze století minulého, ale po tom
může být všem prd.

Pavel Kotrla

8.

Daniel Defoe & J. V. Pleva – Robinson Crusoe

17.

Gabriel Garcia Márquez – Láska za časů chole-
ry

33.

Italo Calvino – Naši předkové

Dalibor Malina

8.

Marcel Pagnol: Jak voní tymián – pro adoraci dět-
ství, která se postupem času ukazuje být napros-
to oprávněná

17.

Kterákoliv knížka Bohumila Hrabala – pro průkazné
doložení, že má smysl psát TEXTY

33.

Nápisy na železniční zastávce v Lidečku – ano-
nymní dílo vysoce vyzrálých pragmatiků (ponechá-
vám v původní grafice):

a) Vyděl jsem vás nahaté a už se na vás nikdy
nepodívám.

b) My vás stejně znásilníme a brzy jen co se
oteplí.

Obsah:

anketa

O 8., 17., a 33. nejoblíbenější knihu tisíciletí___2

poezie

Jan Kroll: nominativ; noční architektura; kancelář___6_7

Radek Václavík: Děti ledacos tuší___7

Jan Válek: Kdysi bosý kalsúm; Na hraně bdění___22

Leo Zruda: Na hřišti; Setkání; Jistota___26

překlad

Benedikt Jerofejev: Moskva – Pětušky___13_15

Carlos Antognazzi: Život bez Pedra___18_22

Ion Minulescu: Akvarel___23

Jevgenij Bačurin: Ryba; Anděl po obloze letí___26

studie

Jakub Grombříř: „Mrazík“ a „Stalker“___18_20

Petr Chleboun: Hruď a zruda___24_26

comics

Michal Jareš: ___16_17

próza

Stanislav Zatloukal: Přislíbení v Sablonieres___8_12

recenze

Mojmír Trávníček: Modlitby ze slámy___24_25

Martin Jabůrek: Zek Rossi___28_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla
Bystřička 267

756 24

tel. (0657) 643567

pkotrla@post.cz

Knihkupectví Malina

Dolní náměstí 344

Vsetín 755 01

tel. (0657) 619531

nová adresa:

www.inext.cz/texty/

Registrace u referátu kultury OkÚ Vsetín
pod číslem VS-044/1999

„MRAZÍK“ A „STALKER“ SROVNÁVACÍ STUDIE O FILMECH

Jakub Grombář

Ruská kinematografie se vyznačuje mimořádnou pestrostí a nabízí celou řadu pozoruhodných a inspirativních děl. Přesto bych se chtěl zmínit o dvojici výjimečných artefaktů, které osudově poznamenaly intelektuální i citový život každého příslušníka naší generace. Jsou to díla na první pohled dosti odlišná, ale citlivý vnímatel odhalí neviditelnou pupeční šňůru, která je obě navzájem spojuje. Tyto dva filmy jsou jako severní a jižní pól našich životů, tvoří protilehlé konce osy, kolem níž všichni rotujeme. Ale jako jižní a severní pól jsou v podstatě stejné (tj. je tam stejná zima a pusto), i tyto dva filmy vyrůstají z identického duchovního zázemí. Oba se totiž snaží - byť za použití diametrálně rozdílných vyjadřovacích prostředků - zachytit duši člověka, vystaveného cizímu a záhadnému prostředí, které dokáže prověřit jeho charakter.

Je to jing a jang každého milovníka filmového umění. Každý z nás se v hlubokém dětství, ve slavnostní atmosféře svátečních dnů, nechal okouzlit filmem *Mrazík*, který natočil režisér Alexandr Rou v roce 1964. Neodolatelná atmosféra dřevěných chaloupek a březových lesů centrálního Ruska se zapísala hluboko do lidských srdcí a není náhodou, že mnohý se k této dětské fascinaci s potěšením vrací i ve zralém věku. A právě tento film osudově ovlivnil jiný klenot filmové historie, natočený o patnáct let později (oba filmy tedy daty svého vzniku rámují éru panování Leonida Iljiče Brežněva, muže, který v mnohém ztělesňuje protiklady našeho století), a sice film *Stalker* režiséra Andreje Tarkovského. Jistě si mnozí z vás pamatují na onen okamžik osvětlení, kdy jste toto dílo poprvé spatřili ve zšeřelém kině náročného diváka a byli jste jeho zašifrovaným myšlenkovým poselstvím natolik uhranuti, že jste dokonce přestali provozovat obvyklé pettingové aktivity, kvůli nimž jste (jsme) přece chodili do kina především. Zhlédnutím *Stalkera* se člověk zařadil do úzkého kroužku zasvěcených a vyvolených, kteří pomalu a vážně opouštěli kino a každý se snažil ne-

dat najevo, že tomu nerozuměl o nic víc než ti druzí.

Od tohoto osobního úvodu si nyní dovlím přejít k hlubší analýze, jejímž cílem bude demonstrovat, jak byli bratři Strugačtí, autoři scénáře, i sám režisér, ovlivněni ve své práci archetypálně propracovanou strukturou Mrazíka. Základním shodným rysem je topos obou filmů. Ať je to začarovaný pohádkový les či záhadná Zóna, vždy jde o prostor vymykající se konvenčnímu vnímání světa, prostor, který staví každého návštěvníka před tisíce nových zkoušek. Stejně jako Ivan v Mrazíkovi, tak i dvojice Profesora a Spisovatele ve Stalkerovi reprezentuje slepě racionální přístup moderního člověka, typicky maskulinně falokratickou dobovačnost pozitivistické vědy. Ivan je ze své pýchy (symbolizující pragmatický a antiduchovní modernismus) vyléčen díky brutální lekci, jako je začarování do medvěda. Ten zde symbolizuje životodárné síly přírody (vzpomeňme na studii mýtu v pracích Frazera či Eliadeho), s nimiž musí lidstvo opět splynout, aby prožilo intenzivní smyslovost. U protagonistů Stalkera je existenciální výstraha subtilnější a skrytější, nicméně její smysl je stejný, připomíná se jí věčnost vyšší entity, která je přítomná stejně v kouzelném lese (symbol světa před vznikem lidské civilizace) jako v Zóně (která je reliktem civilizace zkolabovavší). Tato entita je částečně personifikována v postavách, které jsou ne náhodou u obou filmů postavami titulními. Jsou to postavy složité a polyvýznamové, které tvůrci úmyslně ponechávají zahalené určitým tajemstvím. Respekt ke transcendentnu je pro oba tvůrce charakteristický. Přes všechny vnější odlišnosti jako by šlo v obou zmíněných bytostech o inkarnace téhož principu.

Protikladem mužského světa, reprezentovaného hlavními hrdiny, je ženský princip, který je v ruském prostředí tradičně velmi silný (vzpomeňme např. Berdajevovy práce Ruská duše, kde ztotožňuje submisivní a citovou podstatu slovanské mentality s ženskostí, kdežto Západ je reprezentován mužností, racionalitou a snahou měnit svět k obrazu svému). Ženský princip je ovšem prezentován dvojlomně, tvůrci si uvědomují pluralitu možností naplnění ženského údělu: proto nacházíme v Mrazíkovi polaritu mezi Nastěnkou a Marfušou, stejně tak u Tarkov-

ského nacházíme pozitivní ženskou postavu Stalkerovy dcery a negativní postavu jeho zahořklé manželky. V obou filmech hraje důležitou roli motiv vody, která je v psychoanalýze rovněž ženským atributem. V Mrazíkovi je voda všudypřítomná, ať už ve skupenství kapalném nebo pevném, slouží ke zrcadlení nejen fyzických podob hrdinů, ale i jejich duchovního světa. Tentýž smysl, byť pojmáný o něco metafyzičtěji, má voda rovněž ve Stalkerovi, zejména v oné klíčové scéně odkazující k pomíjivosti bohatství, v níž leží zlaté mince na dně potoka.

Pro závěrečnou katarzi je nutné nadějeplné vyústění obou filmů, které zdůrazňuje trvalost duchovních hodnot a existenci nadpozemské spravedlnosti. Právě tímto důrazem na to, co člověka přesahuje, se oba filmy zapsaly do srdcí diváků a v tom také spočívá jejich nadčasové poselství.

JAN KHOLL

n o m i n a t i v

tajemství rozřešíme v divanu
okouzlení původem parmazánu
stojíme ve stěpinách gotického hradu

hořké kapky slz
dopady na lasturový povlak
oblety kruhu žárovky
temnota šťastného políbení
nahmatání sametu v přátelském kruhu
cigaretový oharek

tato deflorace nesmí být vytištěna
na mořské stráni ztracenců polyp

n o č n í a r c h i t e k t u r a
kráčel jsem k domovu Prahou 7
ulicí z vykotlaných domů
kdykoliv po domově zastesklo se mi
dům od domu žárlivěji
vzpomínal jsem na tebe
neznámý dome lásky
a smutek vešel do mě

kancelář

obličejem slunce přinuceni sát macešské

mléko jeho paprsků

pomyjemi vody omýláni do omrzení pít

fekálie

kastrátem hniloby sevření jak kopírovacími

listy

smrduté kafe a úmrlci dívčích spodniček

bajkonur podprsenek kráčí do lživé komnaty

bradavka politá kávou Někdo otevřel okno

sbírám již sliny na příští dny tvé nahoty

báječný kalendáři reklamní jako rozkvetlý sad

Nořím se v záchvatech do vzpomínek na

psací stroj

přes nasliněný prs

vyhledávám popelník

pyj v sevření

letím obrovským

oknem

poznámenat si, nespoléhat na paměť!....

RADEK VÁCLAVÍK

Děti ledacos tuší

Ještě nezkažené

Na malé dlani

Dobrý dar

Že srdce ukryté

Do kamene

Má člověk když

Je sám a stár

Děti buší

Na ten kámen

Pane buďte náš

Až člověk sobě

Odpustí a poví si

Teď procitáš

PŘISLÍBENÍ V SABLONIERES

Stanislav Zatloukal

Radost z návštěvy, která po dlouhé době a po tolikerém odpírání dodala mým dnům lesku opětovné vitality a znovunabytého elánu, nemohla být předem zeslabena ani závazkem, který si na mě vymínila. Sluchátko telefonu s úmyslem vytočit číslo jsem sice zvedl já, ona však pronesla v odpověď mé nesmělé otázce ta vysvobuzující slova. Jen napřed zaznělo a celý jejich dozvuk vymezovalo ono „pokud“. Větu, stejně jako mnoho jiných, jež ve mně jako ozvěnu vyvolávaly bušení ve spáncích, bych mohl citovat věrně: „Pokud bys mi slíbil, že nebudeš říkat, co nejsem připravena slyšet...“ Nemělo smysl uvažovat o něčem víc než „říkání“. Chtěl jsem přesto do telefonu poprosit o naději, zda by se situace v průběhu slíbené návštěvy nemohla za vzorné plnění její výminky změnit. Rozmyslel jsem si to však, aby snad, zklamána mou nedočkavostí, nezavěsila. Takový konec jsem nemohl riskovat, neměli jsme ještě pro setkání umluvený termín. Vidina celých dvou dnů u ní mi vzápětí mou trpělivost vynahradila.

Znamenalo to ale potlačovat přirozenost cti-tele přímo v její přítomnosti: jak mučivá role, za kterou jsem však musel být zároveň vděčný. Dala mi možnost uzavřít období zklamaných přání, kdy jsem marně vyčkával, zda ve svém dopise neodpoví na mou skrytou narážku či později na přímo vyslovený postesek.

Naše setkání se od těch v mé paměti lišilo pouze v tom, že mi přišla otevřít sama (vyhlížela mne snad?), kdežto při dřívějších návštěvách jsem se jí dočkal po zavolání jednou z mladších sester. Obě předchozí návštěvy jsem vykonal bez pozvání, pod záminkou přání k narozeninám a svátku, s rizikem, že se můžeme minout. Zdržel jsem se tehdy asi hodinu, odmítl jsem, možná neprozřetelně, pozvání na rodinný oběd. Vzpomínám si, jak o tom, že už mě na něj zvala, ujišťovala maminku, která mne o dostatku pro všechny ubezpečovala, ještě když jsem vycházel z branky.

Otevření dveří ukončilo mé napětí, vyvolané kroky v chodbě; stanula v nich v dlouhé jednoduché sukni a v batikovaném tričku. Ruku mi při uvítání podala, ale stáhla ji zpět, jakmile ucítila pohyb vzhůru, vycházející z mého lokte. (K pokusu o políbení hřbetu dlaně mě přivedla domnělá jistota, že když už jsem zde, za nevinný prohřešek mě nevyžene.)

„Pamatuj, co jsi slíbil,“ zašeptala a ukázala z odstupu již volnou rukou, kam si mohu uložit boty. Její nápadně ztišený hlas mi připomenul, že vlastně vůbec nevím, co o našem vztahu vědí rodiče a jak jim mou návštěvu uvedla. Četl jsem v jejích očích přisvit tajemné odměny, nebo si ho jen přál?

„Jak ses celou tu dobu měl?“ zeptala se v pokoji první, neboť jsem si ve své nedobrovolné roli ještě nevytvořil návyk pohotovosti.

Chtěla mě snad hned zpočátku provokovat? Což jsem jí mohl ze svého pohledu popsat dobu jí prodlužovaného odloučení nebo vytvořit lichotku zevšeobecněním vlivu její blízkosti na mou duševní svěžest? Protože však čistota jejího úsměvu mluvila pro nevinnost, vyjmenoval jsem několik výletů a pracovních návštěv, které narušovaly jednotvárnost mých prázdnin. Přinesla koláče a čaj a vyprávěla mi o svých cestách, s omluvou, že fotografie ještě nejsou hotové. Následoval komentář ke knihovně, kam jsem se, v tomto případě nejen ze zvyku, otáčel již delší dobu. K bytostnému zájmu o vše její se v případě knihovny družil důvod další: aby jí nebyly nápadné mé vytrvalé a po krátké vertikále přejíždějící pohledy.

Seděli jsme vedle sebe, podle jejího zvyku na zemi. Jednou se nechtě dotkla svou bosou nohou mého kotníku; následovala omluva: „Promiň.“ Jako by nevěděla, že ve své pozici bych si cenil, i kdyby mi přišlápla nohu. Pootočil jsem se a znovu viděl z profilu její tvář a sponkou sepnuté vlasy: obraz tak zvoucí, že jsem si v duchu posteskl, proč nemám raděj výtvarné nadání. „Sítě lapající tvé jsou zlaté vlasy,“ zní závěrečný verš Máchovy básně, v níž je pěvec kromě zapletení do oněch sítí zlákan také zrádnou lahůdkou malinových rtů. Báseň jsem dlouho nosil v paměti, v poslední době bez naděje na odměněnou recitaci.

Kolikrát mě zvláštním způsobem oslovovala představa, kdy jí odjištěním spony vlasy rozpouštím: úkon, kterým bych nic nezískal, a přece na ní něco změnil.

Mé pochybnosti, zda dostojím svému slibu, značně zesílily při vycházce, když mi chtěla před večeří ukázat nejbližší okolí. Znal jsem něco z předchozích cest: zastávku autobusu, kde jsem vystupoval, stoh v poli u rozcestí, kapličku na návsi, kde jsem vždy musel zpomalit, zadýchán blízkostí jejich stavení... Teď jsem se procházel s ní, dávala však najevo svým odstupem, který jsem marně rušil pozvolným přibližováním se, za koho mne mají druzí považovat.

„Podívej, chrpy tolik nikdy nekvetly,“ ukázala do pole, když postřehla mé zaváhání: zpomaloval jsem krok, s nejasným úmyslem zeptat se alespoň na důvody, které ji k pro mne tak přísnému požadavku vedly. Zaskočen změnou situace, spolkl jsem lichotku o barvě jejích očí, která mě při zmínce o chrpách napadla. Postřehla i toto mé zaváhání a téměř soucitně se usmála. Cestou zpět vyprávěla o místech, odkud fotografovala západ slunce, a o nočních vycházkách, kdy vlastní fantazií seskupovala hvězdy v nová souhvězdí.

Při večeři jsem poznal, že zde na návštěvě nejsem sám: i její sestra tu měla přítele, a, jak jsem brzy poznal, o to šťastnějšího, že své city nemusel skrývat. Přestože jsem neměl nic společného se vztahem její sestry, zapříčinila jeho legitimita a vůbec oboustrannost zvláštní pocity, vyznívající jako nevole. Cítil jsem nevoli z toho, že se nemohu snažit o změnu svého postavení, abych tím nevzal naději budoucnosti. Odhodlání vydržet protentokrát uložená pravidla bylo rušeno mou odvahou k činu i touhou využít konečně dlouho připravovaná slova.

„Budete spát na pohovce v chodbě, jestli vám to nevadí,“ řekla po večeři maminka. Souhlasil jsem, hledaje marně očima tu, která se právě musela nenápadně vytrazit. Neřekla mi sama, kde mě uloží, jednoduše proto, že bylo ještě brzy, nebo se chtěla z něčeho vyvléknout? Ještě v kuchyni jsem se sblížil s jejím jediným bratrem, v krátké rozmluvě o skončených prázdninách.

I když jsem věděl, že přítel její sestry bude spát v jejím pokoji na matracích na zemi, byl jsem uložením na chodbě jednoznačně odlišen. Jakési zadostiučinění jsem pocítil, když jsem přihlížel, jak mi pohovku v chodbě sama povelká a rozestýlá.

„Ať se ti zdá něco hezkého,“ dala mi příležitost k další lichotce, kterou jsem v sobě umlčel. Ještě předtím mě však zavedla do místnosti s rodinným pianem. Mezi několika skladbami, po jejichž přehrání jsem se vždy zeptal na autora a název, jsem jednou také zkusil vestoje stisknout několik kláves.

„Tak ne,“ zasmála se, „prsty se musí prohnout, jako bys držel jablka,“ ukázala nad klaviaturou. Zatímco jsem stiskl klávesy správně, vrátila mi představa uchopení jablek a pohled shora v paměti okamžik, kdy mi dala podržet brašnu, aby mohla snáze vyfotografovat peřej na potoce. Převlékl jsem jí potom popruh brašny přes hlavu tak, aby po napnutí vyhloubil údolí, které předtím pod volným tričkem nebylo vidět.

„Hezky hraješ,“ ocenil jsem její skutečně zřejmě bezchybné hraní (soudě podle toho, že se neomlouvala) místo toho, na co jsem myslel.

„Nechtěla bys mi ukázat souhvězdí Afrodyty?“ navrhl jsem co nejnevinnějším hlasem v chodbě, kde mě chtěla opustit. Zvykl jsem si již na své postavení natolik, že bych přivítal, i kdyby souhlasila, a přesto mi venku nedala příležitost projevit se.

„Navečer se zatáhlo,“ zavrtěla hlavou a nabídla mi něco jiného: „Jestli chceš, donesu ti sem lampu a můžeš si u mě vybrat knihu.“ Abych doplnil své mezery, vzal jsem si několik starších sbírek, přenesených zřejmě z knihovny rodičů.

„Dobrou noc,“ řekla ještě a ohlédla se za mnou ke dveřím.

Na čtení jsem se však soustředit nemohl a spát se mi nechtělo: sešel jsem do přízemí, obul se a vyšel před již ztichlý dům. Alespoň pes, který neštěkal, mne tak uznal za člena rodiny. Zavřel jsem branku a ze silnice se rozhlédl, svítí-li se kde ještě. Světlo lampy vycházelo ze zkosených oken obou podkrovních pokojíků, otočených v tuto stranu: z pokoje sestry, která měla návštěvu, a z pokoje, jehož práh mi byl v ty chvíle nedosažitelnou metou. Na návsi jsem ve světle lampy přehlédl oznamy na vývěsní tabuli: fotbalové utkání příští sobotu a s datem minulého pátku dosud nestržené zvadlo na taneční zábavu.

Spíše jen osvěžen nočním vzduchem než uklidněn, vracel jsem se pozvolna k domu. Pes, který nebyl přivázán, vyběhl dokonce z boudy a doprovodil mě od branky ke dveřím.

Na schodech se začala noční vycházka spolu s mou situací ukládat do slov. Nejdříve mě sice zarazil jejich možný freudovský výklad, přesto jsem si v chodbě po rozsvícení poznamenal:

*Noční vzduch nezchladil touhu, již skrývat musím,
touhu nevinnou, co by se jenom dotkla;
jak dlouho trýzněn budu tvým přáním krutým,
abys mé lásky rosou nebyla zmokla?*

Tichými kroky, s pocitý nuzáka, jemuž sebrali rýč, aby se nemohl zmocnit pokladu, o jehož tak mělkém uložení bezpečně věděl, obcházel jsem chodbu až k jejím dveřím a zpět. Mezi jednotlivými pochůzkami jsem zadumán posedával na pohovce nebo prohlížel výzdobu na stěnách. Přesvědčil jsem se, že ještě nespí: klíčovou dírkou pronikalo tlumené světlo. Chvilí jsem přede dveřmi postál, snad s myšlenkou na další

sloku básně, když jsem najednou jako ve snu spatřil, jak se pomalým pohybem otevírají. Dosud nepřevlečená, zvala mne posunkem dál, ale právě jen mezi dveře, které tak zůstaly otevřené.

„Nesmíš být smutný, Stando,“ řekla, když přistoupila těsně ke mně a pro jistotu mi sevřela obě ruce v zápěstí.

„Ještě nikdo cizí tu nebyl tak pozdě v noci,“ snažila se mne potěšit prvenstvím, které by mě sotva napadlo uvažovat. Další větou má naděje sílila, neboť prozradila, že se mnou zrovna zabývala: „Pročítala jsem si tvé dopisy. Možná... když budeš mít strpení... musím se znovu učit důvěře.“

„Chci věřit, že obstojíš,“ řekla ještě, když za mnou zavírala. Má-li se ale vztah vyvíjet tak, aby byl dodržen pořádek slov ve větě, jak mi jednou odepisovala, dočkám se vůbec tečky, když mé návštěvy pro sebe bude zabezpečovat podobnými přívlastky? Přesto jsem usnul usmířen; pocítil jsem dokonce vděčnost za výši překážek, jejichž překonáváním jsem si ji měl zasloužit, a které mi umocňovaly její výjimečnost.

Ráno jsem se probudil patrně nejdříve a na pohovce ještě chvíli četl. Ji jsem spatřil ve dveřích koupelny, kde jsme se míjeli. Odpověděla mi na pozdrav a shovívavě se usmála, když správně odhadla výšku mého pohledu na své noční košilce. Mohl jsem se snad tvářit v tvář jí povznést v Platonově smyslu nad stupeň lásky k jedné bytosti? Předešel jsem ji dolů do kuchyně, kde jsme pak mlčky připravovali snídani. Radost z této tiché spolupráce způsobila, že jsem již necítil včerejší nevoli, když její sestra s přítelem po večeři sehnale uklízeli ze stolu.

Dopoledne bylo vyplněno společným obstaráním rodinného nákupu a posezením v zahradě. S poděkováním přijala mou lichotku, že mi tu bylo jako na zámečku v Sablonieres a že cesty sem mi byly kouzelným dobrodružstvím, jak zní název pozdějších českých překladů románu, který jsem jí kdysi doporučoval k přečtení.

„Jen abys mi potom neuprchl napravovat nějaké nesrovnalosti,“ učinila narážku na epizodu před závěrem románu. Řekl jsem, že snad nebudu na další setkání čekat tak dlouho jako Augustin Meaulnes. Její pokrčení ramen jsem si pro vstřícnost dodatečně vrženého úsměvu vyložil z lepší strany.

Oprávněnost mých nadějí vzrostla, když mi při loučení hodila přes plot jablko, které jsem včera obdivoval na prvně rodícím stromku v jejich sadě.

BENEDIKT JEROFEJEV

Kniha Benedikta Jerofejeva Moskva - Pětušky nemusí být českému čtenáři neznámá. Do češtiny byla přeložena dvakrát. Zásadní pasáž této třeskuté poemy přinášejí Texty jako inspiraci, jak si zpříjemnit poslední dny letošní zimy a dobře přečkat všechny zimy příští.

Benedikt Jerofejev – Moskva – Pětušky (úryvek z kapitoly *Elekrougli – 43. kilometr*)

Nesmějte se. S mícháním koktejlů mám bohaté zkušenosti. Po celém světě, od Moskvy po Pětušky, se dodnes pijí koktejly, aniž by někdo znal jejich autora, pije se Chanaánský balzám, pije se Slza komsomolky, a dobře se dělá, že se pije. Nemůžeme čekat na milosti přírody. A abychom se jich dočkali, je třeba, to se ví, znát přesné recepty. Já, jestli chcete, vám tyto recepty prozradím. Poslouchejte.

Pít jenom vodku, byť i přímo z láhve – na tom nic není, kromě trýzně ducha a shonu. Smíchat vodku s kolínskou – toť známý rozmar, avšak žádný patos. A hle, vypijeme sklenku Chanaánského balzámu – dostaví se rozmar, idea, patos a navíc ještě známka čehosi metafyzického.

Které složky Chanaánského balzámu si ceníme nejvíce? No ovšemže denaturátu. I když denaturát, onen objekt inspirace, sám žádnou inspiraci neobsahuje. A čeho si v takovém případě na denaturátu ceníme nejvíce? Ovšemže čistého chuťového požitku. A ještě více nakažliviny, kterou šíří. Abychom se té nakažliviny aspoň trochu zbavili, potřebujeme kapku nějaké vůně. Proto denaturát mícháme v poměru 1:2:1 s černým pivem, nejlépe ostan-
kinským nebo senátorem, a čistou politurou.

Nebudu vám připomínat, jak se čistí politura. To přeci zná každé nemluvně. V Rusku nikdo neví, jak zemřel Puškin, ale jak se čistí politura – to vědí všichni. A tak si zapište recept Chanaánského balzámu. Žijeme jenom jednou a musíme žít tak, abychom nedělali chyby v receptech:

denaturát – 1 deci

černé pivo – 2 deci

politura čistá – 1 deci.

Chanaánský balzám, kterému se lidově někdy říká také černohnědá liška, je černohnědá, nepřilíš silná tekutina s výraznou vůní. To snad ani není vůně, ale hymna. Hymna demokratické mládeže. Zvláště proto, že v tom, kdo tento kok-

tejl pije, dozrávají vulgárnost a temné síly. Koli-krát už jsem si toho všimnul!.....

Existují dvě možnosti, abychom zraní těchto temných sil alespoň částečně zabránili. Za prvé: nepít Chanaánský balzám, a za druhé: pít místo něho Duch Ženevy.

Není v něm sice ani kapka ušlechtilosti, zato ale voní. Budete se ptát: v čem spočívá tajemství té vůně? A já vám odpovím: nevím, v čem spočívá tajemství té vůně. Budete přemýšlet a pak se zeptáte: jaké je tedy rozluštění té hádanky? Rozluštění? V tom, že Bílý šeřík, nejdůležitější součást Duchu Ženevy, není možné ničím nahrazovat, ani jasmínem, ani konvalinkami. „Ve světě komponentů neexistují ekvivalenty,“ pravili staří alchymisté, kteří věděli, co říkají. To znamená, že Stříbrná konvalinka není Bílý šeřík, dokonce ani v morální rovině, nemluvě pak o vůních.

Konvalinka například, zneklidňuje mysl, drásá svědomí a upevňuje právní vědomí. Oproti tomu Bílý šeřík – konejší svědomí a smiřuje člověka s ranami osudu.....

Vypil jsem například celý flakón Stříbrné konvalinky, sedím a pláču. Proč pláču? Protože jsem si vzpomněl na mámu, vzpomněl jsem si a nemohu zapomenout. „Maminko,“ říkám. A pláču. A potom zase: „Maminko!“ říkám, a znovu pláču. Někdo jiný, hloupější, by seděl a brečel. Ale já? Popadl jsem flakón Šeříku a celý ho do sebe hodil. Co myslíte? Slzy uschnuly, hloupý smích mne přešel, a máma? Téměř jsem zapomněl, jak se jmenuje.

Případá mi směšný ten, kdo při míchání koktejlu Duch Ženevy přidává do porostředku proti pocení nohou Stříbrnou konvalinku!

Poslechněte si přesný recept:

Bílý šeřík – 0,5 deci

prostředek proti pocení nohou – 0,5 deci

žigulevské pivo – 2 deci

lak lihový – 1,5 deci.

Ale pokud nechcete zbytečně šlapat po vesmíru, pošlete ke všem čertům Chanaánský balzám i Duch Ženevy. Místo toho si sedněte ke stolu a připravte Slzu komsomolky. Voňavý a zvláštní je tento koktejl. Proč voňavý, to se dozvíte později. Nejdříve vám vysvětlím, v čem je zvláštní.

Člověk pijící čistou vodku si uchovává zdravý rozum i pevnou paměť, nebo naopak ztrácí obojí najednou. V případě Slzy komsomolky je to prostě směšné: vypiješ deci, té slzy, - paměť je pevná, zdravého rozumu máš jako nikdy před-

tím. Vypiješ další deci - divíš se sám sobě: kde se vzalo tolik zdravého rozumu? a kam se poděla pevná paměť?.....

Dokonce i samotný recept Slzy je lihovonný. Z hotového koktejlu, z jeho vůně, je možné během jediné minuty ztratit smysly i vědomí. Já, například, jsem ztratil.

levandule - 0,15 deci

verbena - 0,15 deci

kolínská „Lesní voda“ - 0,3 deci

lak na nehty - 0,02 deci

zubní voda - 1,5 deci

limonáda - 1,5 deci.

Takto připravenou směs mícháme dvacet minut větvičkou zimolezu. Někteří se sice snaží tvrdit, že v případě nutnosti je zimolez možné nahradit kokoticí. To je ale nesprávné a trestuhodné. Řežte mne, třeba mne i čtvrtte, avšak míchat Slzu komsomolky kokoticí namísto zimolezu mne nedonutíte. Vždycky pukám smíchem, když vidím, jak někdo místo zimolezu míchá Slzu komsomolky kokoticí.

Ale dost o Slze. Nyní vám nabídnu poslední a nejlepší recept. Zkrátka – nabízím vám Čubčí střeva, nápoj, který zatemňuje vše. To už není nápoj, ale hudba sfér. Co je nejkrásnější na světě? Boj za osvobození lidstva! A ještě krásnější? Pište si:

žigulevské pivo – 1 deci

šampón „Sadko – bohatý host“ – 0,3 deci

Rezol – přípravek proti lupům – 0,7 deci

lepidlo BF – 0,12 deci

brzdová kapalina – 0,35 deci

prostředek k hubení drobného hmyzu – 0,2 deci.

Vše jeden týden louhujeme v tabákovém nálevu a pak – směle podáváme.....

Dostával jsem dopisy, ve kterých zahálčiví čtenáři radili výsledný extrakt ještě mrsknout na cedník. To znamená – mrsknout na cedník a jít spát. Čertví, co to mělo znamenat a zda všechny tyto úpravy pocházely od ochablosti fantazie či od nedostatku rozletu mysli, kde se vůbec vzaly ty hloupé úvahy.....

Čubčí střeva máme na stole. Pijte je mohutnými hlty v okamžiku, kdy se na večerním nebi objeví první hvězda. Už po dvou sklenkách tohoto koktejlu je člověk natolik mimo, že je možné mu ze vzdálenosti půldruhého metru celou půlhodinu plivat do ksichtu, aniž by vám něco řekl.

(Benedikt Jerofejev: Moskva - Pětušky. Poema. Vydal Vagrius. Moskva 1999)

z ruštiny přeložil René Kočík

... PRAVĚ JSEM CHTEĚ VOLAT NA LINKU
BERPEČI' A ŘÍCT JIM, ŽE TAM MAJÍ
BOMBU, ALE KDYZ' UZ' JSTE TADY...
JMENUJI SE UMBERTO E. A MOŽNÁ MĚ
ZNAJTE JAKO AUTORA KVIHY "SOUVISLOSTI
SEMANTIKY." DVES BYCH CHTEĚ POKROČIT
K BIBLI A DESATERU...

.. PROMIŇTE, ZVONÍ
TELEFON...



Tyto titulky jsou
dodány bez vědomí
pana E. a jejich
funkcí by mělo být ná-
zorně informovat o
bibliografických a podobných věcech,
na které pan E. nemá čas.

HALO'?... 1 NE, TO ASI BUDE OMYL,
UZ' JEDNOHO MÁM... 2 KRESLIT?
NO TO ASI NEDOVĚDU... 3 HERRGOTT...

HIMLLANDON SAKRA
KUR... COŽE?!

KRISTEFANE, TO
SI DĚLÁTE
SRANDU, NE?!



DESATERO:

1. Nebudeš mít jiného
Boha kromě mne
2. Nezobrazíš svého Boha nikterak
3. Nezneužiješ jména Božího

4 V NEDĚLI? TO ASI NEPŮJDE, NO...
I KDYZ'... ASI ANO... 5 NO TO NĚE, S
OTCEM TAM NEJDU... V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ

6 TO BYCH RADĚJI ZABIL... NO
NE DOSLOVA, ALE...

CO VY VÍTE...

HMM... JA'

TAKY...



4. Cti sedmý den jako den odpočinku
5. Cti otce svého a matku svou
6. Nezabiješ

... JO TAK TO SE MUSÍM PODÍVAT...
7 COŽE, VY JI ZNÁTE TAKY?? ALE
JÁ UŽ BYCH TAM ZNOVA NEČEL...
HELE, TAK JÁ TO TADY ASI
NEMÁM... ON MI TO MOŽNÁ 8 NĚKDO
UKRADL... 9 NE... JÁ SI
NEVYMÝŠLÍM...

... JO, TOHO
BYCH SI
VŠIMNUL...



7. Nesesmilnáš
8. Nepokradeš
9. Nepodáš křivého svědectví

... TAKŽE JO, JSME DOMLUVENI, JÁ
SE JEŠTĚ OZVU... 10 A NEDAL
BYSTE MI TELEFON NA VAŠI
ŽENU? ... PIŠU SI...

...TAK, MŮŽEME,
TO BYLO BOHUŽEL
NEZBYTNĚ... COŽE??
TO SI DĚLÁTE SRANDU S TĚMA
TITULKAMA!!!!

10. Nepožádáš o ženu, dům, děti,
věci, bližního svého
To by bylo vcelku vše k desateru.

POMŮC!!!!!! POMŮC!!!!!! Sestka -
panatujte na šestku!!! Pomóóc!!!!!!

PŘÍŠTĚ POKRAČOVÁNÍ...

ŽIVOT BEZ PEDRA (LA VIDA SIN PEDRO)

Carlos Antognazzi

Carlos O. Antognazzi se narodil 14. května 1963 v argentinském Santa Fe. Spisovatel, esejista, novinář. Držitel několika prestižních literárních cen. Nyní publikuje v denících La Capital (Rosario) a La Voz del Interior (Córdoba). Od roku 1996 spolupracuje s venezuelskou Revista de Literatura Hispanoamericana. Jeho povídky byly přeloženy do italštiny, angličtiny, jsou obsaženy v antologiích vydávaných ve Španělsku, Itálii, Mexiku, Spojených státech amerických, Argentíně. Povídka pochází z knihy Mare nostrum (1997).

Jednoho dne nebyl. Zmizel, vypařil se, odešel. Bez jediného slova, gesta, beze všech svých věcí. Nechal zde své knihy, šaty, boty, odešel jen tak, jak vyšel z domu.

První dny po jeho odchodu byly naplněny lítostí. Nevím proč, nikdo z nás se s ním nepohádal, nebylo tedy proč litovat, ale jeho nevysvětlitelné zmizení s sebou neslo tuto možnost, zplodilo v nás přetrvávající pocit viny.

– Pedro odešel – řekla nepřítomně první Anna.

– Pedro tu už není – potvrdil její slova s hořkostí den poté Carlos.

– Pedro se nevrátí – přidala se zarmouceným hlasem třetího dne Claudia.

A čtvrtého dne se objevil ten pocit viny. Vyhýbali jsme se jakýmkoliv slovům o Pedrovi i vzájemným pohledům, jakoby byl každý z nás zodpovědný za jeho odchod.

Vysedával jsem potichu v patiu pod nehřejícími paprsky podzimního slunce a přemýšlel o Pedrovi, kam asi odešel, co teď dělá, jestli si taky užívá těchto škodlivých paprsků, které zaplavují svět. Za chvíli se mi ale zase vracel ten pocit viny a já se snažil myslet na jiné věci, které by mne donutily zapomenout na ten přátelský úsměv, černé vlasy a ty jeho jiskřivé oči. Ale nedařilo se to. Čím víc jsem se snažil zapomenout, tím víc se mi v hlavě vynořovala jeho podoba. Tak jsem zíral upřeně do slunce, bez mrknutí, až se paleta barev smísila s mými slzami a já mohl plakat volně, bez cizích vin.

První dny ubíhaly pomalu a já myslím, že to bylo kvůli tomu tichu. Nikdo nemluvil, ani se nesmál a ačkoliv to nikdo neřekl, všichni jsme věděli, že je to kvůli Pedrovi, kvůli jeho smíchu, vtipům, jeho špatné náladě.

Celý dům prostoupila jeho nepřítomnost. Jako by tu bylo víc prostoru, stropy se vzdálily od podlah, chodba i galerie se prodloužily. Po Pedrově odchodu jsem musel udělat o dva nebo tři kroky navíc, abych se dostal do patia. Pak jsem se vrátil a dům mě obklopil průhlednými závoji a novým tichem. Předtím, když tu byl Pedro, dům žil svými zvuky, hlasy, smíchem, hádkami, hudbou. Pedro byl duší celého domu, alespoň nám to tak připadalo, protože s jeho nepřítomností se dům začal měnit. Už i mě, který jsem dřív nikdy nebrečel, vyhrkly slzy pokaždé, když jsem se po jídle podíval na Pedrovo prázdné místo. Cítil jsem obrovský stesk. V nás všech zakořenil pocit osiřelosti. A také pocit nemohoucnosti, protože jsme tomu nedovedli zabránit. Ale kdo mohl vědět, že Pedro jednoho dne odejde? Koho z nás alespoň někdy napadlo, že by to mohl udělat? Zvykli jsme si na Pedra a jeho úsměv tak, že brzy po jeho odchodu se začalo všechno neuvěřitelným způsobem měnit.

Jednoho rána Anna ještě zívajíc prohlásila, že se jde zeptat Pedra jestli nechce jít na piknik k řece. Vystrašeně jsme se na sebe mlčky podívali a nikdo ani nehlesl. Anna si umyla obličej a když se vracela a viděla nás, jak ležíme v peřinách ještě napůl na cestě ze sna k bdělosti, zopakovala nám znova svůj úmysl; a teprve teď si to uvědomila a s pláčem utekla do kuchyně. Cítil jsem, jak se mi do očí derou slzy, ačkoliv jsem ve stínu a nedívám se do slunce, a rozeběhl jsem se za ní. Ostatní také. Anna seděla u stolu a plakala a my jsme ji začali utěšovat. Konečně po chvíli mezi vzlyky prohlásila, že Pedro by dnes, kdy je při pohledu z okna vidět tak zářící slunce, určitě chtěl jít na piknik.

– Mohli bychom jít všichni – řekl tehdy Carlos a utíral si uslzené oči.

– A předstírat, jako by tam byl s námi – přidala se Claudia. Měla zastřený hlas jako vždycky, když byla smutná.

– A mohli bychom myslet na to, jak je mu dobře a jak na nás taky určitě myslí – dodal jsem nakonec já, když jsem už přestal brečet.

Anna souhlasila a řekla, že jde připravit věci. My ostatní jsme se vrátili do ložnice, kde jsme se oblékli a taky ustlali po sobě postele, abychom Anně nepřidávali práci, protože už tak toho po Pedrově odchodu měla na starosti víc než dost. Pak jsme se myli ledovou vodou, která tekla z vodovodního kohoutku. Už víckrát mě napadlo, že jednou díky své ledovosti zmrzne a až ráno otočíme jednou kohoutkem, nepoteče nic nebo se objeví zmrzlá

voda ve tvaru vodovodní trubky. Ale voda ještě nikdy úplně nezamrzla, ani při těch nejkrutějších mrazech, kdy rostliny venku zhnědly a půda rozpučala. Voda tekla a já si rychle myl obličej, protože když jsem to prodlužoval, začaly mne bolet ruce a čelo. Kdysi jsem se s tím svěřil Pedrovi a ten mi řekl, že se mám mýt a sušit rychle, že mne ruce a obličej bolí proto, že je voda moc ledová, ale že mi to nijak neublíží. Tenkrát jsem se jej zeptal, jestli ho to taky bolí a on řekl, že ne, protože si už zvykl. Kvůli tomu a taky kvůli jiným věcem jsem si myslel, že Pedro ví všechno na světě a na všechno zná odpověď. Proto mne nikdy nenapadlo, že jednoho dne odejde bez rozloučení.

– Rozzlobilo jej něco? – ptal jsem se, když jsme šli k řece.

Nikdo mi neodpověděl.

– Ptám se, protože odešel bez rozloučení. Možná jsme mu udělali něco špatného – naléhal jsem, zarmoucený tím tichem.

– Nevím – řekla konečně Anna, která nesla batoh s jídlem a velkou láhev s vodou.

Když jsme dorazili k řece, bylo něco málo před polednem. Foukal mírný větrík od severovýchodu a Claudii zářily vlasy. Sedli jsme si do stínu eukalyptů. Řeka, tam dole pod strží, se pomalu sunula k severu. Byla to směska bahna a kalné vody, ze které čouhala nafouklá břicha mrtvých ryb. Při pohledu na ně už nikdo z nás neměl chuť jít a potápět se. Zůstali jsme sedět mezi stromy. Často jsme tam chodívali s Pedrem a bavili se tím, že jsme se honili po březích a schovávali mezi stromy nebo hledali v trávě ještěrky. To byla věc, která nás moc bavila, protože když se ještěrky polekaly, nechávaly své ocásky na místě a rychle utíkaly pryč a my jsme si pak s těmi ocásky hráli až do chvíle, kdy už jsme byli unaveni a šli jinam, nebo se začalo smrákat a my se vraceli domů. Ale teď s námi Pedro nebyl a ačkoliv jsme se chovali, jako by nás doprovázel jako vždycky, ve skutečnosti tu nebyl a nikdo neměl chuť běhat a schovávat se, ani hledat ještěrčí ocásky.

V tichosti jsme pojedli a Anna znovu začala plakat.

– Je mi tak líto, že jsme tady a on není s námi – vzlykala.

Myslím, že ostatním, stejně jako mně, začaly vlhnout oči.

Když jsme dojedli sendviče, zůstali jsme sedět bez hnutí. Za chvíli jsem zavřel oči a ponořil jsem se do hlubokého spánku.

Dole se pomalu sunula řeka. Bílá nafouklá břicha ryb plula po hladině a občas některou zachytila větev nebo nějaká vodní rostlina. S hnědou barvou řeky mi na mysli vytanula oloupaná barva chodby, která vede k patiu, a která je čím dál delší. Bývaly časy, kdy jsem trávil odpoledne pozorováním vlhkých skvrn, škrábanců v malbě a tvarů, které se na stěně jako nějakým kouzlem ze dne na den objevovaly. Řeka vypadala taky sloupaně, pomalu se ztrácela sama v sobě. Jako by ji opustila veškerá síla, jako by ji ta voda, tekoucí k moři, vyčerpávala a ona zůstávala vyschlá. Ptal jsem se sám sebe jestli snad ryby umřely kvůli tomu. Vzpomněl jsem si, že v dobách Pedra byly okraje řeky zarostlé, zelené a v řece bylo víc vody. Teď to bylo jasné. Řeka umírala a my jsme umírali s ní, i když jsme seděli doma a ne tady nad roklí. Bude umírat také dům, chodby, pokoje, rostliny a plevel v zahradě? Všechno postupně zmizí pod tlakem nějaké cizí ničivé síly?

– Proč už se nevrátíme? – přerušila naše myšlenky po chvíli Claudia.

Nebyla to otázka, ale návrh.

– Ještě není večer – oponovala Anna.

– Ale já se z toho nicnedělání zblázním – odpověděla jí Claudia.

Rozuměl jsem jí. Taky mi z toho sezení bylo nanic. I kdybych sebevíc pozoroval řeku, myšlenky, které mi našeptávala ta špinavá voda mi nepomáhaly.

– Jestli chtějí, pojďme tedy – svolila konečně Anna a byl jsem jí za to vděčný. Neozval jsem se nahlas, ale taky jsem se chtěl vrátit.

Cesta byla krátká. Snad přání nechat břeh za zády nás nutilo jít rychleji, možná to byla blízkost noci, která znenadání přicházela. Vzduch se stal čerstvější a lehký vítr rozhoupal větvoví stromů.

V následujících dnech se každý znovu snažil vykonávat své obvyklé činnosti a zapomenout na to, co se stalo. Claudia se vrátila ke knihám. S tajným zadostiučiněním si prohlížela svoji knihovnu, nyní rozšířenou o díla, která tady zanechal Pedro. Anna se starala o domácnost, o nákupy, o praní prádla, o problémy těch mladších. Carlos pracoval jako předtím. A já se stále třásl strachem, že jednoho dne voda v trubkách zamrzne a zůstane tam nebo se objeví zmrzlá ve tvaru vodovodní trubky. Ale nic se nestalo. Občas jsme se vraceli k řece, jedli jsme tam, smáli se a chytali ještěrky a v těchto okamžicích jsem pevně věřil, že se bavíme jako v dobách s Pedrem. Ale on se už nikdy nevrátí.

Pochopil jsem to jednou ráno, kdy jsem vyšel do patia a viděl, že mraky začínají zakrývat nebe. Byly bílé a husté a během dne pokryly tu špinavou modř po celé délce obzoru. Když je člověk pozoroval, mohlo jej napadnout, že proměny světa ještě neskončily a že se budou dít ještě nové a nové věci.

Během odpoledne klesla teplota a začaly padat jemné vločky. Později, v noci, se námraza proměnila ve sněhové zámotky a patium se pomalu pokrylo bělobou. Anna zavřela okna, nacpala hadry pod dveře a všechny nás zavola-la do kuchyně, kde bylo největší teplo, protože tam pořád hořel oheň v kamnech. Když jsme si šli lehnout a já jsem cítil, jak mne roztrásá zima, napadlo mne, že ten mráz asi také zabil ještěrky a že už si s nimi nebudeme moci hrát. A že jednoho dne já taky umřu, jako celý svět, a že nikdo si už na mne ani nevzpomene, a že až se další den probudím, znovu bude svítit slunce a sníh nebude ničím víc než sladkou a vzdálenou vzpomínkou. Stejně jako Pedro.

překlad ze španělštiny Michaela Jančová

JAN VÁLEK

KDYSI BOSÝ KLASŮM

klasy vlny

klasy přikyvují: budem míti žní

klasy chýlí obilnou hlavu: souhlas

**myslím slyším myriády sykavých nárazů
stébel protínaných listem kosy**

líbajících ostří vytepaná ve vlasy

já: kluk i bosý

NA HRANĚ BDĚNÍ

prostěradla jsou s krví

spánku: už se mrví

zdrčne se jablečné šfrání

jaká slast: zííívááánííí

ION MINULESCU

Básník, prozaik a publicista, představitel rumunského symbolismu. Jeho poezii, z níž česky vyšel v roce 1930 výběr nazvaný Zpověď, charakterizuje melodičnost, chmurné náměty a ironický, až burleskní výraz.

AKVAREL

V onom městě přinejmenším třikrát do neděle
prší,
chodci proudí po ulicích,
jdouce za ruce se drží.

A v tom městě přinejmenším třikrát do neděle
prší,
pod starými parazoly, jež se krčí
zplihlé celé
deštěm naskrz promáčené,
proudí chodci unaveně –
pohyblivé figuríny na ulici vyhozené.

Ve městě, kde přinejmenším třikrát do neděle
prší,
není slyšet na ulicích
nic než kroky chodců, kteří jdouce za ruce se
drží,
čítajíce
ponejvíce
rytmus kapek deště,
stékajících z parazolů
z okapů
a z nebe dolů
jak všudypřítomné sérum,
díky němuž život plyne
nepotřebně,
monotónně
a nečinně.

Ve městě, kde přinejmenším třikrát do neděle
prší,
starý pán se starou paní –
jak dvě loutky polámané –
jdouce za ruce se drží...

z rumunštiny přeložil Tomáš Vašut

HRUDA A ZRUDA

(srovnávací studie ze současné literatury)

Petr Chleboun

Olomoucký rodák a bouřlivák Leo Hru-
da, který se bohužel nedožil své oficiální pu-
blikační premiéry na stránkách prvního čísla
loňské Aluze, zanechal svým dílem v nové
literární generaci možná nečekanou, zato
však velmi hlubokou stopu. Pravidelní čte-
náři olomouckého kulturního měsíčníku Vo-
dopád si jistě vzpomenou na básně olomouc-
kého studenta Lea Zrudy (ukázky z tvorby
vyšly v loňském červnovém čísle) a najdou-
li se čtenáři, kteří pozorně sledují obě perio-
dika, jistě jim nemohla uniknout nápadná po-
dobnost jak tematická, tak výrazová mezi
verši těchto olomouckých osobností, jejichž
díla k sobě promlouvají přes propast mnoha-
generačního odstupu.

Leo Zruda se nikdy netajil svým inspirač-
ním zdrojem (a do jisté míry i vzorem životním),
přesto však se zdá, že jeho epigonství není ni-
kterak tupé a bezduché, ale vycházejí někdy
méně, mnohdy však více z konkrétních textů
Lea Hrudy, dává svým básním háv svébytné
parafráze, v níž dochází k mnoha překvapivým
posunům významů, jichž jsou Hrudovy básně
prosty. Životní zkušenost bouřliváka Hrudy pak
v mnohém protikladně transponuje Zrudova
citlivá nedospělost a tápavost v prvních cito-
vých vztazích (v jejich navazování s druhými
i v uznávání sama sebe). Srovnajme kupří-
kladu dva na první pohled příbuzné texty:

Vzkaz vědce Věrce
Přijď na dnešní matiné
já mám ptáka a ty ne
(Hru-
da)

vědci vzkaz vědce
Já mám ptáka ty máš ptáka
vyletíme nad oblaka
(Zruda)

V první ukázce se velmi zřetelně vyjevuje
pověst Hrudy jako bouřliváka, který vnímá ži-
vot kolem sebe bez obalu a jeho výpovědi jsou
rozhodné, bez pochyb, překypující syrovou au-
tenticitou zážitku, kdežto Zruda se jeví jako tá-

pající jinoch, který v tomto metaforickém zpodobení dialogu básnického subjektu s jeho obrazem zřejmě v koupelnovém zrcadle (viz pozn. za článkem) představuje velmi zastřeně a v subtilních rozmlžených konturách prožitek prvního sebeukojení, jež si dosud nemnozí Zrudovi vykladači s nepochopením zaměňovali za básníkovu jednoznačnou homosexuální orientaci. Ač to na první pohled nevypadá a oba texty se zdají být velmi podobného ražení, syrová upřímnost Hrudy jej sblíží spíše s básnickými „živočichy“ Bondyho naturelu, kdežto překypující citovost mladických veršů Lea Zrudy jej vřazuje k velikým elegikům milostných vztahů (Vladimír Holan, Vilém Závada ad.). Jako pohled do mikroskopu, v němž se prolínají rozměry makrokosmu s vědomím mikrokosmu, vnáší Zruda do přímočarého textu svého velkého vzoru napětí obhroublé banality s mysteriozním přesahem do sakralizovaného prostoru „nad oblaky“. I tato metafora má ovšem svou reálně vnímatelnou rovinu, sugerující velmi přesvědčivě obraz koupelny s oblaky páry nad horkou vanou. Pro toto pojetí hovoří nakonec i samotný název Zrudovy básně, v němž vědeckost zpodobuje soustředěné zaujetí pro dosud neznámou a nečekanou řeč těla.

Obě básně spojuje pohyb, přesněji řečeno pohyb extatický, pohyb nedočkavosti, pohyb, který se svou nabytou setrvačností brání ustrnutí. Možná ještě lépe se mi zdá hovořit o puzení – tedy pohybu, který vyvěrá z nejniternejších pohnutek člověka a dere se ven s nahodilostí a neovladatelností, tryská z věčného sváru hladkého a příčně pruhovaného svalstva.

Chci se tímto kratičkým článkem ohradit především proti všem, kteří by chtěli považovat Lea Zrudu za pouhého epigona Lea Hrudy. Nakonec mám dojem, že už jen v samotné odlišnosti povah obou básníků je zakódován zásadní rozdíl, který z velmi podobných textů – možná dokonce i trochu záměrně ze Zrudovy strany přepisovaných – vytváří doklady mnohazpůsobilého uchopení elementární významovosti slov.

Ve světě poezie Lea Zrudy není nic nemožného, a tak se mi zdá příhodné zakončit tuto ministudii citátem jeho verše z básně Zamilovaný Euklides:

„Kružnice má smer. To mi ver.“

Poznámka:

V náhodně objeveném útržku jinak zcela neznámého deníku (útržek byl nalezen v knize vypůjčené z veřejné knihovny a sloužil pravděpodobně jako záložka) můžeme v zápise s datací shodnou s datací uvedené básně číst mezi několika rozmazanými řádky větu: „...a pak se mi rozlil šampón...“.

Jiné ukázky ze Zrudovy tvorby:

LEO ZRUDA

Na hřišti

Kdo má moře v obočí
A rybník v rukávu
Dva potoky na zádech
Sedm louží v ponožkách
A úmoří v podpaží
Ten se má

Na sety vede
Dva jedna

Setkání

Jan Marhoul
Pekař
Setkal se s řezníkem
Himmlerem

Jistota

Mohu se mýlit
Ale nejste vy tak jako tak
Alespoň můj omyl?

JEVGENIJ BAČURIN

RYBA

O čem zdá se rybě v mrtvé hodině,
v mrtvém moři, kde mrtvé vlny,
kde mrtvé oko z mrtvé hroudy,
o čem zdá se rybě?

Anděl po obloze letí,
anděl s trubkou z mědi,
anděl co hlupák není a co ví,
kde poplach je a kde odtroubí.

z ruštiny přeložil -pak-

MODLITBY ZE SLÁMY

Vydá-li dvačtyřicetiletý básník v jednom roce svou druhou sbírku a vzápětí nato prvotinu (ano, v tomto pořadí), nejde o dravost autora a nedočkavost, ale o obvyklé nakladatelské zádrhele. Přitom obě knížky poezie **Zdeňka Volfa** (nar. 1957 ve Valaš. Meziříčí) – **Řetězy a ptáci** (prvotina, Třebíč 1999) a **K svému** (druhotiny, Brno 1999) – se výrazně vymykají z průměru básnické produkce.

Záložka druhé sbírky (pochvalme nakladatelství Host v Brně za výjimečně koncizní, nekonvenční text) mluví o autorově „zdánlivé neotesanosti“, o „hrnaté něze“. Je to řečeno velmi přesně. Volf je sveřepě svůj, bezohledný: nepomrkává na čtenáře a ani se příliš nerozhlíží, je-li á jour (neboli *in*, řečeno jiným jazykem.) A jestli něco v druhém sešitu básní otesal, byly to zbytky všeho literárního, to maličko „literatury“, které uvízlo za nehty debutantovi (Werther, Michelangelo...). Leckde zůstal sám peň, možná nepohledný, ale odolný; básně odrané nepohodou, kratší než haiku, přísné jako **ortel**, jako **pokání** (což jsou slova jejich názvů).

Básníci venkovské inspirace se dnes namnoze shlížejí v Reynkovi, což je v mnoha případech scestné. Reynek je neopakovatelný svým dvojjediným zakořeněním v Bohu a v rodné vsi, centru vesmíru. Městští básničtí nomádové to zakotvení buď napodobují, nebo teprve o ně usilují, v nejhorším případě předstírají. Volf nezapírá, odkud přišel, a nezastírá, že je člověk putující: ne náhodou hned první báseň první sbírky je o „vandru“. (V rubrice zaměstnání: insemináčnická technik.) Ví však o svých kořenech, a jeho pojetí manželství a rodiny je takové, že přijímá za své i kořeny manželčiny, takže je k nerozeznání, vidí-li Beskydy, Hostýn, Bečvu a maminku – nebo Vysočinu „s hroby tvých rodičů“.

Nechci opakovat slova o svazku životné empirie a mystiky, která několikrát – a práve – padla nad Volfovou poezií. Napadají mě spíš v řádu jeho tvorby prostší slova, úcta k životu a láska. („Tady se lidi musí mít rádi / jinak by nepřežili zimu.“) Jako svého času u čtyřicetiletého Tomana, básníka sice melodičtějšího, ale stejně urputně zápasícího o zahuštění formy a sevřený výraz, jde o „verše rodinné a jiné“, jaké jsme už dávno neměli možnost číst. V Zahradníčkově La Saletě se

Panna Maria dává s dětmi „do rozprávky o věcech, které se týkají hniloby zemčat“ – poněvadž se týkají také „hniloby měst a pádů říší“. Zdeněk Volf hovoří o hnoji a orbě, o mrazu v polích a o telení. Který básník se odvážil říci: „Na Štědrý den / je v každém chlévě takový pokoj a bezpečí / že mě to ani netáhne domů“; kdo se odváží s bezelstnou samozřejmostí publikovat příspěvek „k tchánovým narozeninám“ nebo malou ódu na minerálku? Není v tom ani ironie ani póza – a není to ani banalita. Volf neprovádí eskamotáž se symboly, demonstrace metafyziky nebo intelektuální hru. Tvoří báseň po demlovsku jako „kus země, ozářené světlem nebeským“. Ten kousek země je pro něho důležitější než ono nasvícení – zpravidla si sám světlo nebeské přivábí svou pokorou a opravdovostí. U Volfa cítíme neodbytně také březinovské „věčně znova“: stále znovu obnovuje v žasnutí a lásce vztah ke skutečnosti a k jejímu skrytému původci a tvůrci.

Je takové úsloví, že básnická tvorba se rovná řeholi. „Řehole má cenu ne tím, co je nebo co hlásá, ale tím, jak se s ní žije,“ čtu ve vyznání jednoho řeholníka, usilujícího o řeholní formaci v současném světě. Básnická řehole Zdeňka Volfa je tvrdá a nesmlouvavá. Jeho verše přesvědčují, že autor z ní poctivě žije.

Mojmír Trávníček

ZEK ROSSI

(„Zek“ – v terminologii Gulagu „vězeň“, „mukl“.)

Člověk, který prožil bezmála dvě desetiletí jako vězeň Gulagu, vzbuzuje automaticky naše sympatie. Zkušenost prožitého utrpení bývá v tradičních etických systémech považována za hodnotnou. To, že je trpící člověk vždy hoděn zvláštního soucitu a lásky bez ohledu na to nakolik trpí zaslouženě či nezaslouženě, je součástí lidské přirozenosti. Zájem o literaturu líčící tragédii a skandál nezaslouženého utrpení v koncentračních táborech pramení do určité míry právě z tohoto přirozeného lidského postoje. Dalším důvodem, proč je tato literatura dnes čtena může být fascinace zlem, které ve dvacátém století značně hypertrofovalo – snaha pochopit jeho kořeny. (Nemáme zde ovšem na mysli fascinaci pervertovanou.) V neposlední řadě hraje na kartu oblíbenosti

i jistá nedůvěryhodnost líčených hrůz. Čtenář si pohrává s představou, že je zasvěcován do mystéria hrůzy nějakého fantastického románu, přitom se chvěje vědomím, že to, co čte, je holá skutečnost. Zvolání nebo spíš vydechnutí: „*To snad ne...*“ se ozvalo ze rtů snad každého čtenáře Solženicyna, Richarda Glazara, Rudolfa Vrby, Borise Širjajeva či Jevgenije Ginzburgové. Že je takovýto přístup k textům bývalých vězňů pochybený, snad ani nemusíme zdůrazňovat. Většinou totiž autoři těchto textů usilovali o podání svědectví a to svědectví pravdivého, neotřesitelného nahého a nepřikrášleného. Mnoho vězňů žilo a přežilo jen díky touze svědčit a usvědčit.

Přesto můžeme vězeňskou literaturu rozdělit na dvě skupiny, a to právě podle toho, jaká je autorova ambice. Chce-li podat *pouhé* svědectví, nebo chce-li vytvořit text krásný – literární. Hranice mezi oběma skupinami bývá neostrá a konkrétní text lze často přiřadit k oběma skupinám. Mnozí bývalí vězni napsali více textů, z nichž některé lze počítat k textům svědectví, jiné k textům uměleckým. Případně se může hodnocení jednoho textu měnit v různých časových obdobích. To lze říci už o literární prvotině Alexandra Solženicyna *Jeden den Ivana Denisoviče*, který byl v době svého uveřejnění prvním celosvětově známým a uznávaným svědectvím o sovětských koncentračních táborech. (Pomiňme řadu svědectví z 20. a 30. let, která byla za hranicemi často znevažována a jejichž dopad byl omezen jen na určité sociální a politické skupiny. V Rusku o nich neměl ponětí vůbec nikdo.) Dnes je tento Solženicynův text považován za jednu z nejlepších novel světové literatury. Solženicynovo pozdější *Souostroví Gulag* je pak nejzásadnějším svědectvím, navíc má nespornou literární hodnotu. Všechny ostatní knihy o Gulagu *jsou nutně jen poznámkami k Solženicynovi*.

Jedním z miliónů vězňů, kteří se dostali do sovětských koncentračních táborů a jedním z těch, kteří přežili a vydávají svědectví, je i Jacques Rossi. Jeho knihy jsou dnes přeloženy do češtiny.

Jacques Rossi se narodil ve Francii roku 1909. Dětství a mládí prožil v Polsku, kam se jeho matka přestěhovala se svým druhým manželem, bohatým polským velkostatkářem. Pod dojmem sociálního rozvratu a bídy po první světové válce vstupuje mladý Jac-

ques do polské komunistické strany. Soudruzi si brzy všimli jeho výjimečného nadání, již jako mladík ovládal deset jazyků (včetně hindu, čínštiny a perštiny). Ve svých devatenácti letech se Rossi stal profesionálním tajným agentem Kominterny. V podstatě byl pouhým pěšákem, cestoval pod falešnou identitou po různých zemích Evropy a předával šifrované zprávy a různé balíčky, o jejichž obsahu měl jen mlhavé tušení. Významnějším úkolem byl pověřen pouze během španělské občanské války. Na území dobytém frankisty řídil vysílání ilegální, prosovětské, rozhlasové stanice. V roce 1937 mu byl dán rozkaz k okamžitému návratu do Moskvy. Přestože byl varován, a i když mohl tušit, že agenti pracující ve Španělsku jsou likvidováni, o návratu do Moskvy nepochyboval. Vždy byl poslušným vykonavatelem rozkazů a ještě dlouho po svém zatčení přesvědčeným komunistou. Poprvé byl Rossi odsouzen v roce 1939 na osm let za špionáž, postupně přibývaly další rozsudky a další tresty. Na svobodu se Rossi dostal až v roce 1956. Do roku 1961 byl ve vyhnanství v Samarkandu. Teprve poté se mu podařilo opustit SSSR. Protože po otčímovi měl polské občanství usadil se v Polsku, kde vyučoval francouzštinu na Varšavské univerzitě. V roce 1987 přesídlil do Francie. Dnes žije ze skromné penze na periferii Paříže.

Relativně klidné a ustálené životní poměry v komunistickém Polsku umožnili Rossimu práci na *Encyklopedii Gulagu* (poprvé vyšla rusky v Londýně v roce 1987, česky *nakl. Bystrov a synové, Praha 1999*), výjimečném slovníkovém díle mapujícím prostředí Gulagu. Encyklopedie shrnuje faktografii o sovětských lágrech, oficiální terminologii i vězeňský slang a táborové reálie. Toto dílo je svou vědeckou, historiografickou precizností a absencí jakékoli literárnosti tím nejpůsobivějším svědectvím.

Poslední Rossiho kniha *Útržky životů*, vydaná poprvé v Paříži v roce 1995 a v českém překladu loni v pražské Pasece, je jiná. Jestliže v *Encyklopedii Gulagu* potlačil autor jakoukoli literárnost, *Útržky životů* jsou textem čistě literárním. Nepřinášejí žádné nové informace o Gulagu a ani jim o to nejde. Jedná se o více než šedesát drobných povídek či spíše anekdot. Krátké povídky skutečně mají strukturu anekdoty. Jejich vyvrcholením je často překvapivá až absurdní katarze postavená na konfliktu lidskosti a absurdity táborové reality (ty-

pickou ukázkou může být úvodní povídka *Vrabec, kráva a kočka*) nebo poukazují právě jen na absurdní jednání postav zlomených mučením a vězněním (viz *Lekce z dialektiky*).

Vraťme se k tomu, co jsme řekli úvodem, že člověk, který přestál utrpení Gulagu je nám samozřejmě sympatický, ale co když se nám to, co napsal, nelíbí. Co když se chce říci: takto se o utrpení nepíše, o utrpení se nevyprávějí přemoudřelé anekdoty. Sami sobě musíme namítnout: *Ale on tam byl, ví, co říká*.

Na závěr se zmiňme o jednom uřeknutí, které se vyskytlo v jednom reklamním nakladatelském návěstí (Pasekovy listy, zvláštní vydání, prosinec 1999, s. 7). O Rossim se zde píše: „Kdyby lidí jako on bylo víc, svět by vypadal o poznání jinak.“ Těžko říci, zda autor této věty touží po světě, v němž by bylo více agentů Kominterny, nebo po světě v němž by bylo více vězňů koncentračních táborů, či po světě v němž by na okrajích velkoměst živořilo více chudých penzistů. Pravda, na světě by mohlo být více spisovatelů, tím ale Jacques Rossi není.

Martin Jabůrek

JACQUES ROSSI: Útržky životů. Dvacet let v sovětských lágrech. Přel. Lubomír Martínek. Paseka, Praha 1999.

Revue pro literaturu, filozofii a jiné



**poezie/próza/vzpomínky/
rozhovor/studie/recenze/
glosy/archiválle**

**Adresa redakce:
Křižkovského 10, PS 207,
771 80 Olomouc
e-mail: aluze@post.cz
tel.: 068/563 11 59**

ALUZE

